

Gemeente Midden-Delfland - Armoedebestrijding en schuldhulpverlening in Midden-Delfland 2017–2019

1 Inleiding

Armoede is een groot probleem in onze samenleving en in het verleden dikwijls onderschat. Armoede en schulden zijn een belangrijke factor waarom mensen niet participeren. Het aantal mensen met schulden en levend in armoede neemt in Nederland toe. Dit geldt ook voor het aantal kinderen dat (tijdelijk) in armoede leeft. In 2014 liep één op de acht minderjarige kinderen in Nederland risico op armoede. De provincie met het hoogste aandeel was Zuid-Holland, met één op zeven, aldus het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Ook de groep werkende armen groeit.

Het is bijna een vicieuze cirkel; als je weinig geld hebt, word je minder actief en ga je minder dingen ondernemen. Daardoor wordt je netwerk kleiner en ervaar je minder uitdaging om mee te doen. Armoede is een complex verschijnsel dat in samenhang gezien moet worden met inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, arbeidsmarktperspectief, zelfredzaamheid, gezondheid en de woon- en leefomgeving van mensen. Dit vraagt daarom om een integrale beleidsvisie en een integrale aanpak om te voorkomen dat mensen in armoede leven en/of schulden krijgen. Ook het beleid om mensen met een lager inkomen te ondersteunen is een onmisbaar onderdeel van de gemeentelijke inspanningen om inwoners te stimuleren en ondersteunen om mee te doen.

Iedereen doet mee in Midden-Delfland! In dat kader willen we onze inwoners ondersteunen om de cirkel van armoede en het niet kunnen meedoen te doorbreken. Participatie is belangrijk. Zowel in het bestrijden en voorkomen van armoede als in het ondersteunen van inwoners met schulden.

We beginnen deze beleidsnota met het landelijk perspectief op armoede en schulden en het definiëren en afbakenen van deze begrippen. Vervolgens gaan we in op de specifieke situatie in Midden – Delfland aan de hand van een eind 2015/begin 2016 uitgevoerde armoedemonitor en inkomenseffectrapportage. We evalueren bestaand beleid en uitvoering en maken daarna de stap naar het beleidskader armoedebestrijding en schuldhulpverlening waarin de visie van de gemeente Midden-Delfland wordt geschetst en de uitgangspunten, doelen en acties voor de komende periode. We besluiten we de nota met het financieel kader.

2 LANDELIJK PERSPECTIEF

2.1 Armoede

In welvarende, westerse landen is veel discussie over de definitie van armoede. Vragen over welke levensomstandigheden als arm moeten worden aangemerkt en welke mensen nu daadwerkelijk arm zijn, laten zich niet eenduidig beantwoorden. In Nederland is armoede geen kwestie van fysiek overleven. Iedereen heeft in beginsel een dak boven zijn hoofd, hoeft geen honger te lijden, kan zich deugdelijk kleden en heeft toegang tot medische zorg en onderwijs. Armoede, of beter gezegd inkomensarmoede is gedefinieerd als het hebben van onvoldoende inkomen om een bepaald consumptieniveau te realiseren dat in Nederland als minimaal noodzakelijk wordt geacht. Hierbij kunnen verschillende inkomensafbakeningen gehanteerd worden.

Voor de uitvoering van het gemeentelijk armoedebeleid wordt sinds een aantal jaren uitgegaan van 110 procent van het sociaal minimum. Dit betekent dat bijstandsontvangers met geringe aanvullende inkomsten ook onder deze grens vallen.

2.2 Schulden

Iedereen heeft wel eens een rekening die langer blijft liggen. Of een hoge creditcardafrekening die je eigenlijk niet kunt betalen. Vaak kun je je uitgaven tijdelijk aanpassen of wat spaargeld overboeken om het op te lossen. Maar wat als de onbetaalde rekeningen zich opstapelen? Officieel heeft een huishouden financiële problemen als het niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Maar ook als mensen het gevoel hebben dat zij hun situatie niet meer zelf op kunnen lossen, spreken we van een financieel probleem. De oorzaak van schulden is vaak gelegen in een terugval in inkomen, gebrekkig financieel beheer of een te hoge levensstandaard. Vaak ontstaan schulden door een combinatie van deze factoren. Schulden hoeven niet per definitie slecht of verkeerd te zijn. Ze gaan echter een probleem vormen als mensen langdurig niet aan hun financiële verplichtingen kunnen voldoen. Maar ook als er meerdere betalingsachterstanden zijn, de betalingsachterstand van vaste lasten zoals huur, energie of verzekeringen meer is dan 2 maanden, er geen eigen geld is om de schuld mee te kunnen voldoen of als mensen niet weten hoe ze zonder hulp aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen of hoe zij leningen zouden moeten afbetalen.

2.3 Omvang en kenmerken

Eind vorig jaar verscheen het rapport 'Armoede en Sociale Uitsluiting 2015' door het CBS. Dit rapport bevat nuttige inzichten over de ontwikkeling van armoede en de risico's die specifieke groepen daarbij lopen. Gemeenten met meer inwoners hebben doorgaans hogere percentages huishoudens met risico op armoede. Bepaalde groepen in de bevolking lopen meer risico op armoede dan andere. Het gaat hierbij om eenoudergezinnen, jongeren, niet westerse allochtonen en bijstandsontvangers. Voor 2015 en 2016 wordt een lichte daling geraamd. Ook geeft het CBS een daling aan van het aantal huishoudens dat moeite heeft om rond te komen. Dit is in 2015 gedaald tot het niveau van voor de crisis.

Het rapport wijst echter wel op een stijging van het aantal huishoudens dat langdurig een laag inkomen heeft (van 3,0% in 2013 naar 3,3% in 2014). Een deel van de huishoudens die door de crisis aan de onderkant van de inkomensverdeling zijn beland, is hier dus (nog) niet uitgekomen. Ook is bekend dat deze langdurig lage inkomens vooral onder niet-westerse huishoudens voorkomen, maar ook eenoudergezinnen en personen tussen 55 en 65 jaar lopen meer risico op een langdurig laag inkomen. Er is een forse stijging van het aantal kinderen die opgroeien in een gezin met een langdurig laag inkomen.

2.4 Sociale uitsluiting

Minder inkomen betekent minder participatie en minder vertrouwen in de medemens. Personen met een langdurig laag inkomen zijn het meest sceptisch ten opzichte van gezaghebbende instanties. Een lager inkomen betekent vaak een minder positieve inschatting van de eigen gezondheid, meer (zware) rokers en meer mensen met (ernstig) overgewicht. Vaste lasten drukken zwaar op het budget van de lagere inkomens, met name de woonlasten. Armoede is dus een complex verschijnsel dat in samenhang gezien moet worden met inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, arbeidsmarktperspectief, zelfredzaamheid, gezondheid en de woon- en leefomgeving van mensen. Naast de financiële situatie bepaalt ook de leefsituatie het welzijn van huishoudens. Financiële beperkingen in combinatie met minder gunstige leefomstandigheden kunnen tot armoede en sociale uitsluiting leiden. Bij sociale uitsluiting raken mensen geïsoleerd en vervreemd van de samenleving.

2.5 Armoedeval

Op het moment dat inwoners vanuit een uitkeringssituatie aan het werk gaan, kan een hoger inkomen ten koste gaan van bijvoorbeeld de hoogte van de huur- en zorgtoeslag. Daarnaast kan een huishouden het recht op gemeentelijke voorzieningen verliezen. Hierdoor gaat een huishouden er bij een inkomensstijging per saldo niet of slechts in beperkte mate op vooruit. Dit wordt ook wel de armoedeval genoemd. Door deze werking van de armoedeval op de minimaregelingen kan dit mensen beperken in de ontwikkeling van hun inkomen. Mensen kunnen de afweging maken om hun inkomen (uit arbeid) niet te vergroten, of om niet te gaan werken, omdat het verlies aan minimaregelingen zwaarder weegt dan het hogere inkomen uit arbeid.

2.6 Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

De Participatiewet, de Gemeentewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) spelen een rol in het armoedebeleid. De Participatiewet als kaderwet voor wat betreft inkomensondersteuning, de Gemeentewet als bredere grond voor het dienen van het algemeen belang zoals het bevorderen van leefbaarheid of maatschappelijke participatie en de Wgs als kaderwet voor de uitvoering van de schuldhulpverlening. Veel gemeenten hanteren al een brede definitie van armoede en armoedevraagstukken en hebben de aandacht verschoven in de richting van participatie en activering. Meer en meer komt er ook aandacht voor multiprobleemgezinnen, mensen met meervoudige problematiek en gezondheidsproblemen. Een integrale aanpak is ten aanzien van deze vraagstukken meer dan legitiem.

2.7 Psychologie van financieel gedrag en schulden

Mensen met financiële problemen lijken soms onverantwoorde keuzes te maken. Waarom stellen zij hun prioriteiten soms zo verkeerd, en spenderen ze hun geld aan bijvoorbeeld nieuwe meubels in plaats van te sparen voor de huur van de volgende maand? En als het dan verkeerd gaat, waarom maken ze dan geen gebruik van bestaande regelingen en leveren ze de vereiste informatie niet aan? Waarom gaat het zo vaak mis?

Het antwoord lijkt te liggen in het verband tussen bepaalde persoonlijkheidskenmerken en financieel risicovol gedrag, in het hebben van bepaalde overtuigingen en overbelasting en stress. Armoede is een mentale kwestie, geen gebrek aan motivatie. Dat zegt Nadja Jungmann, lector Schulden en Incasso aan de Hogeschool van Utrecht, als zij de achtergrond van de armoedeproblematiek schetst. 'Schaarste beïnvloedt het gedrag van mensen: alle aandacht gaat naar het gebrek. Aanhoudende schaarste, zoals financiële problemen, leidt tot een andere dynamiek. Als de aandacht telkens gericht blijft op de rekeningen die morgen betaald moeten worden, dan verdwijnt het langetermijnperspectief. Er is minder aandacht voor andere belangrijke zaken als medicijnen, gezond eten en opvoeding. Mensen die op het eerste gezicht misschien een ongemotiveerde indruk maken, zijn wellicht door de stress niet (meer) in staat om plannen te maken die verder gaan dan de dag van morgen.

3 LOKALE SITUATIE: ARMOEDEMONITOR EN INKOMENSEFFECTRAPPORTAGE

In Midden-Delfland behoor je tot de doelgroep minima wanneer je inkomen lager of gelijk is aan 110% van het wettelijk sociaal minimum. Of wanneer je een (iets) hoger inkomen hebt, maar door veel bijzondere kosten toch onvoldoende zelf in staat bent om in die kosten te voorzien. De bron van het inkomen is niet relevant, of dit nu inkomen uit werk in loondienst is of als zelfstandige, verkregen als pensioen, AOW of een uitkering – de maatstaf is de hoogte van het inkomen.

Eind 2015/begin 2016 is er door onderzoeksbureau KWIZ een armoedemonitor en inkomenseffectrapportage uitgevoerd. De Armoedemonitor is een onderzoek naar de omvang en samenstelling van de doelgroepen voor het gemeentelijke armoedebeleid en het gebruik van inkomensondersteunende regelingen in de gemeente Midden-Delfland.

3.1 Doelgroepen

De totale doelgroep voor het beleid rondom armoedebestrijding en schuldhulpverlening in de gemeente Midden-Delfland bestaat uit 180 huishoudens. Dit zijn huishoudens met een inkomen lager of gelijk aan 110 procent van het wettelijk sociaal minimum (Wsm). Deze huishoudens vormen met elkaar 2,4 procent van de gemeentelijke populatie.

Woonplaats	Minimahuishoudens Aantal	Minimahuishoudens Aantal	Alle huishoudens	Aandeel minima
Den Hoorn	90	50%	41%	2,90%
Maasland	57	32%	35%	2,20%
Schipluiden	33	18%	24%	1,80%
Totaal	180	100%	100%	2,40%

52% van de minimahuishoudens moeten rondkomen van een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn er 34 huishoudens waarvan het oudste gezinslid ouder is dan de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is 19% van het totaal aantal minimahuishoudens. Tot slot heeft 29% een andersoortig inkomen, bijvoorbeeld een WW of een WIA-uitkering, inkomen uit werk of uit een combinatie hiervan.

In totaal 2,8 procent van alle kinderen in de gemeente Midden-Delfland ofwel 116 jongeren groeien op in een minimahuishouden. Ruim 28 procent van deze groep groeit op in een eenoudergezin. Armoede kan kinderen beperken in hun maatschappelijke deelname, gezondheid en ontwikkeling. Juist in het kader van participatie en de ontwikkeling van deze kinderen zijn sociale, culturele en sportieve activiteiten van essentieel belang.

Een tweede belangrijke doelgroep zijn de 96 huishoudens die al langer dan drie jaar op het wettelijk minimum vertoeven. In de gemeente Midden-Delfland behoort 53 procent van alle minimahuishoudens, tot de langjarige minima. Voor deze groep is het van belang om uit te zoeken op welke wijze deze huishoudens gestimuleerd kunnen worden om te participeren.

Bijzondere aandacht bestaat voor de groep mensen met schulden. Schuldhulpverlening is bedoeld voor inwoners van Midden-Delfland die zelf hun schulden niet meer kunnen oplossen. In 2015 hebben 28 huishoudens in de gemeente op enig moment in een minnelijk of wettelijk schuldhulpverleningstraject gezeten. Van deze huishoudens behoorde 46 procent (13 huishoudens) tot de minima. Alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen doorlopen vaker een traject dan andere huishoudtypen. Dit komt overeen met het landelijk beeld. Het grootste deel van de groep huishoudens in een schuldhulpverleningstraject is tussen de 45 en 65 jaar oud en ruim tweederde is van allochtone afkomst.

3.2 Pakket aan voorzieningen

Wat betreft de inhoud van het pakket aan lokale voorzieningen geldt dat de gemeente Midden-Delfland conform het beeld in andere gemeenten naast de mogelijkheden tot het verstrekken van bijzondere bijstand, een collectieve zorgverzekering (CAV) en een participatieregeling kent die is toegesneden op kinderen.

Voor de CAV is de inkomensgrens 110 procent van het Wsm. Wat de CAV bijzonder maakt is de keuze voor een ruimer pakket aan vergoedingen en de compensatie voor het eigen risico. De meeste gemeenten geven korting op de premie maar Midden-Delfland heeft gekozen om het wegvallen van de Compensatie Eigen Risico (CER) en de tegemoetkoming op grond van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) per 1 januari 2015 te compenseren door de inhoud van het CAV-pakket uit te breiden. Veel gemeenten hebben in 2015 de inkomensgrens voor de collectieve zorgverzekering opgetrokken naar 130 procent Wsm om op die manier (meer) chronisch zieken en gehandicapten tegemoet te komen voor het wegvallen van de Wtcg en de CER. Hier is in Midden-Delfland niet voor gekozen.

Wat het lokale armoedebeleid in Midden-Delfland bijzonder maakt, is het uitgebreide pakket aan regelingen voor kinderen. Midden-Delfland kent de volgende regelingen ten bate van kinderen in een achterstandpositie:

- Jeugdsportfonds / Jeugdcultuurfonds (JSF/JCF)
- Bijzondere bijstand voor schoolkosten;
- Bijzondere bijstand voor een computer;
- Bijzondere bijstand voor een fiets voor kinderen (1ste klas voortgezet onderwijs); en
- Bijzondere bijstand voor zwemlessen.

De meeste andere gemeenten maken op dit punt de keuze tussen ofwel uitsluitend een algemeen participatiefonds ofwel een dergelijk fonds gecombineerd met het Jeugdsportfonds. Een aparte regeling voor het vergoeden van schoolkosten of voor zwemlessen wordt door de meeste gemeenten niet meer aangeboden.

3.3 Gebruik voorzieningen nader belicht

De volgende tabel geeft het bereik van de verschillende inkomensondersteunende voorzieningen weer.

Regeling	Doelgroep	Gebruik	Bereik
Kwijtschelding	180	150	83%
Bijzondere bijstand	180	46	26%
Individuele inkomensvoetstuk	67	23	34%
Collectieve zorgverzekering	180	70	39%

Het bereik van de kwijtschelding is met 83% erg hoog en is gelijk aan het maximale bereik voor deze regeling.

Het gebruik van de individuele bijzondere bijstand is voor een deel afhankelijk van de hoeveelheid afzonderlijke regelingen die een gemeente heeft. Kenmerkend voor de huishoudens die gebruik maken van bijzondere bijstand zijn:

- Huishoudens met een bijstandsuitkering maken het meeste gebruik van de bijzondere bijstand;
- Meerpersoonshuishoudens met kinderen maken veel vaker gebruik van de bijzondere bijstand dan de andere huishoudtypen; en
- Niet-westerse allochtone huishoudens maken wat vaker gebruik van de bijzondere bijstand dan huishoudens van een andere afkomst.

Met een landelijk gemiddeld bereik van rond de 25%, ligt Midden-Delfland hiermee in lijn.

Voor de individuele inkomensvoetstuk, bedoeld voor personen die gedurende 3 jaar van een laag inkomen moeten rondkomen en geen perspectief hebben op inkomensverbetering geldt dat in de meeste gemeenten het aandeel gebruik rond 60% ligt. Het gebruik in Midden-Delfland is met 34% dus verhoudingsgewijs laag. Ook hanteert Midden-Delfland voor de individuele inkomensvoetstuk een inkomensgrens van 105%, terwijl deze inkomensgrens bij de meeste andere gemeenten veelal op 110% Wsm ligt.

Voor de collectieve zorgverzekering geldt dat het gebruik met 39% in overeenstemming is met het in veel gemeenten gangbare gemiddelde tussen de 35 en 40%.

De inkomenseffectrapportage is een onderzoek naar de effecten van het armoedebeleid op de inkomenspositie van minimahuishoudens en werkenden met lage inkomens in de gemeente Midden-Delfland.

Voor de meeste minimahuishoudens met inkomens tot 100% Wsm blijft maandelijks tot ongeveer €200 over voor vrije bestedingen. Dit zijn bijvoorbeeld uitgaven op het gebied van recreatie, sport en sociale activiteiten. Meerpersoonshuishoudens houden nauwelijks geld over voor dergelijke uitgaven. Huishoudens met een inkomen tot 130% Wsm houden maandelijks tussen de €10 en €400 over om vrij te besteden.

In nagenoeg alle gemeenten in Nederland leidt werkaanvaarding vanuit een bijstandssituatie op enig moment tot een absolute armoedeval in inkomen. Dit geldt vooral voor huishoudens die tussen de 120 en 130% van het Wsm (gaan) verdienen. Ook in Midden-Delfland gaat geen enkel huishouden dat vanuit een bijstandssituatie gaat werken er evenredig in inkomen op vooruit. Vooral gezinnen met kinderen verliezen een groot deel van hun ondersteuning als zij een inkomen hoger dan 110% Wsm verwerven.

Al met al is de conclusie uit de inkomenseffectrapportage dat de gemeente Midden-Delfland een minime beleid voert met veel aandacht voor gezinnen met kinderen. Echter, omdat nagenoeg alle regelingen een inkomensgrens van 110% Wsm hebben, valt alle gemeentelijke ondersteuning, op een enkel individueel geval waarbij op basis van draagkracht ondersteuning kan worden geboden, weg als deze groep meer inkomen verwerft.

3.4 Effecten op het inkomen

In de tabel hieronder is te zien wat het effect van gemeentelijke regelingen is per huishoudtype naar inkomen (van 100% Wsm tot 130% Wsm). Het geeft inzicht in het maandelijks beschikbaar bedrag voor vrije bestedingen.

Huishoudtype	Benadering aantallen	100% Wsm	110% Wsm	120% Wsm	130% Wsm
Alleenstaande	92				
Exclusief gemeente		-26	70	149	208
Inclusief gemeente		59	95	149	208
Alleenstaande ouder, 2 kinderen	20				
Exclusief gemeente		13	121	219	317
Inclusief gemeente		187	213	219	317
Meerpersoons, zonder kinderen	33				
Exclusief gemeente		-110	-18	27	62
Inclusief gemeente		22	32	27	62
Meerpersoons, 2 kinderen	35				
Exclusief gemeente		-152	-38	-10	9
Inclusief gemeente		47	79	-10	9
Alleenstaande (pensioengerechtigd)	14				
Exclusief gemeente		95	203	309	389
Inclusief gemeente		180	228	309	389
Meerpersoons (pensioengerechtigd)	20				
Exclusief gemeente		10	154	279	352
Inclusief gemeente		142	204	279	352

Er zijn ook normbedragen voor vrije bestedingen en als je deze los laat op de berekeningen, komt elke categorie in de min uit behalve de pensioengerechtigde alleenstaande. Hieronder blijkt dat de effecten van armoedebelief op meerpersoonshuishoudens met 2 kinderen het grootste zijn. Zie hiervoor de volgende tabel met daarbij normbedragen voor een meerpersoonshuishouden, niet pensioengerechtigd met 2 kinderen (8 en 13 jaar).

Categorie	100% Wsm	110%Wsm	120% Wsm	130% Wsm
Inkomsten				
Netto inkomen	1.306	1.400	1.528	1.655
Vakantietoelage	69	112	122	132
Heffingskortingen	0	31	31	31
Huurtoelage	256	229	168	99
Zorgtoelage	149	131	99	66
Kinderbijslag	169	169	169	169
Kindgebonden budget	171	162	145	129
Kinderopvangtoelage	0	0	0	0
Schoolkostenregeling	29	29	0	0
Jeugdsportfonds	38	38	0	0
Sociale Participatie volwassenen	33	33	0	0
Totaal inkomsten	2.220	2.335	2.262	2.282
Vaste lasten				
Huur	530	530	530	530
Gas, water, elektra	201	201	201	201
Telefoon, internet en kabel	62	62	62	62
Gemeentelijke heffingen	0	83	83	83

Collectieve zorgverzekering	236	236	253	253
Overige verzekeringen	34	34	34	34
Schoolkosten/ouderbijdrage/BSO	31	31	31	31
Totaal vaste lasten/verzekeringen	1.094	1.177	1.193	1.193
Reserveringsuitgaven	415	415	415	415
Huishoudelijke uitgaven	664	664	664	664
Totaal uitgaven	2.173	2.256	2.272	2.272
Blijft over voor vrije bestedingen	47	79	-10	9
Normbedrag vrije bestedingen	276	347	349	349
Restant na vrije bestedingen	-229	-268	-359	-340

Uit deze gegevens blijkt ook dat met name toeslagen waar de gemeente niet voor verantwoordelijk is zoals huur- en zorgtoeslag van invloed zijn op het vrij te besteden bedrag van huishoudens. Het effect van gemeentelijke inkomensondersteuning is beperkt.

4 EVALUATIE VAN HUIDIG BELEID

De gemeente Midden-Delfland kende nog geen overkoepelend minima- of armoedebeleid. Wel bestaan er zoals hierboven al opgesomd verschillende regelingen om mensen levend op of onder 110% van het wettelijk sociaal minimum te ondersteunen, maar deze zijn slechts beperkt in samenhang vormgegeven. Sinds 2013 kent de gemeente ook een beleids- en een preventieplan schuldhulpverlening. In dit hoofdstuk evalueren we het huidige beleid en gaan achtereenvolgens in op de regeling bijzondere bijstand en op het beleid schuldhulpverlening.

4.1 Bijzondere Bijstand

Met de invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015 zijn de mogelijkheden tot het verstrekken van categoriale bijzondere bijstand sterk beperkt. Het kabinet beschouwt deze vorm van bijzondere bijstand als ongerichte inkomenssuppletie. Ofwel, er worden kosten vergoed die aannemelijk zijn, maar die misschien helemaal niet gemaakt zijn.

Sinds 2015 is alleen de categoriale bijzondere bijstand in de vorm van een collectieve aanvullende zorgverzekering of in de vorm van een tegemoetkoming in de kosten van de premie van een dergelijke verzekering mogelijk. Er staan namelijk daadwerkelijk kosten tegenover de verstrekking, namelijk de aanvullende zorgverzekering. Door categoriale bijzondere bijstand in de vorm van een collectieve aanvullende zorgverzekering dan wel een tegemoetkoming in de premie van een dergelijke verzekering te verstrekken, kunnen ook zorgkosten die niet in het basispakket zitten door de zorgverzekeraar worden vergoed.

Individuele bijzondere bijstand

Met het afschaffen van de categoriale bijzondere bijstand heeft de individuele bijzondere bijstand heeft een belangrijkere rol als vangnet binnen de sociale zekerheid gekregen. Mensen die eerst op grond van de categoriale regelingen bijzondere bijstand ontvingen, moeten nu een aanvraag indienen voor individuele bijzondere bijstand. Zij zullen dan wel moeten aantonen dat ze kosten gemaakt hebben. Alleen bij deze vorm van bijzondere bijstand is namelijk maatwerk mogelijk.

Individuele bijzondere bijstand op basis van groepskenmerken

Er is nog een variant, namelijk de individuele bijzondere bijstand op basis van groepskenmerken. Er zijn doelgroepen aan te wijzen waarvan het aannemelijk is dat ze meerkosten hebben. Denk aan ouders

met schoolgaande kinderen. Zij hebben directe en indirecte kosten voor bijvoorbeeld gymkleding, een luizencape, rekenmachine en andere schoolspullen. Maar er zijn meer groepen denkbaar, bijvoorbeeld de chronisch zieken en gehandicapten. Zij kunnen meerkosten hebben door bijvoorbeeld een cumulatie van eigen bijdrage voor zorgkosten, het volledig moeten betalen van het eigen risico en wellicht andere kosten.

Door het opstellen van beleidsregels over de te verwachte kosten die deze doelgroepen maken, is maatwerk mogelijk terwijl niet voor elke aanvraag op basis van de individuele situatie door de klantmanager een afweging gemaakt hoeft te worden of bijzondere bijstand aan de orde is. Bovendien maakt dit de voorlichting aan potentiële rechthebbenden eenvoudiger.

Controle

Er moet wél gecontroleerd worden of de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Het gaat hier wel om individuele bijzondere bijstand, dus tegenover de verstrekte bijstand moeten wel daadwerkelijke kosten staan. De wijze van controleren staat echter vrij. Gemeenten mogen dit zelf invullen. Zo kan ervoor gekozen worden om steekproefsgewijs te controleren, of op basis van risicoprofielen. Ook kan de gemeente ervoor kiezen om de controle niet afzonderlijk uit te voeren, maar die te laten samenvallen met een ander contact met de belanghebbende, bijvoorbeeld bij een heronderzoek. Bij de individuele bijzondere bijstand die niet op basis van groepskenmerken wordt verstrekt, zal per geval beoordeeld moeten worden of er recht bestaat.

BELEIDSREGELS BIJZONDERE BIJSTAND 2015 MIDDEN-DELFLAND

Bijzondere bijstand is bedoeld ter compensatie van noodzakelijke kosten die voortvloeien uit bijzondere omstandigheden en die niet uit het reguliere inkomen en/of vermogen kunnen worden voldaan. Bijzondere bijstand kan ook verstrekt worden in de vorm van een CAV of in de tegemoetkoming in de kosten van de premie van een dergelijke verzekering.

Het beleid ten aanzien van het verstrekken van bijzondere bijstand is vastgelegd in de 'Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Midden-Delfland 2015'. Ten aanzien van deze regeling valt een aantal zaken op.

De regeling is heel uitgebreid

Dit biedt handvatten voor de uitvoering van de regeling en voorkomt willekeur, maar staat anderzijds op gespannen voet met het leveren van maatwerk. Het doel is immers om niet enkel de aanvraag af te handelen, maar ook de persoonlijke en maatschappelijke situatie van een inwoner te verbeteren.

Het verstrekken van bijzondere bijstand is arbeidsintensief

Mede door de uitgebreidheid en de aandacht voor rechtmatigheid en controle, is uitvoering van de regeling arbeidsintensief. Er is ruimte om versimpeling en beperking van administratieve lasten aan te brengen.

Veel verstrekkingen hebben betrekking op zorgkosten

De zorgverzekeraar legt beperkingen op of sluit bepaalde zaken uit en de gemeente springt met vergoeding vanuit bijzondere bijstand in dit gat. De collectieve aanvullende verzekering is bedoeld om de aanvragen bijzondere bijstand voor zorg- en ziektekosten te beperken, maar de ervaring leert dat er toch nog veel aanvragen voor ziektekosten ten laste van bijzondere bijstand worden ingediend. Bijvoorbeeld door personen die geen ziektekostenverzekering hebben afgesloten bij DSW en hierdoor geen gebruik maken van de CAV. In de regeling van de bijzondere bijstand staat een bepaling om de eigen bijdrage van vergoedingen vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te kunnen vergoeden. Het verdient niet de voorkeur om binnen één gemeente aan de ene kant een bijdrage te heffen en deze

aan de andere kant weer te vergoeden via bijzondere bijstand. Hoewel dit niet de voorkeur heeft, is het wel een acceptabele oplossing voor het in stand willen houden van het effect dat het heffen van een eigen bijdrage lijkt te hebben op afname van de zorgconsumptie.

Draagkracht uit vermogen

In 2012 is bewust gekozen om bij het vaststellen van het recht op bijzondere bijstand een vermogensgrens te hanteren van 50% van het vrij te laten bescheiden vermogen zoals dit geldt in de Participatiewet. Het idee hierachter was dat het hebben van spaargeld juist mede bedoeld is om bijzondere kosten te kunnen opvangen, bijvoorbeeld voor de aanschaf van een bril of het vervangen van duurzame gebruiksvoorwerpen. In 2016 bedraagt het bescheiden vrij te laten vermogen €5.920,- voor een alleenstaande en €11.840,- voor een alleenstaande ouder of een echtpaar. In de praktijk worden er niet tot nauwelijks aanvragen bijzondere bijstand afgewezen vanwege een te hoog vermogen. Voorgesteld wordt om voor uitkeringsgerechtigden bij de aanvraag van bijzondere bijstand geen vermogenstoets toe te passen, het vermogen wordt immers al vastgesteld bij het toekennen van een uitkering. Voor niet uitkeringsgerechtigden wordt voorgesteld wel een vermogenstoets toe te passen en deze aan te laten sluiten bij de vermogensgrenzen, zoals die gelden in de Participatiewet.

4.2 Schuldhulpverlening

Per 1 juli 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van kracht geworden. Deze wet geeft de gemeente de regierol en de wettelijke zorgplicht op het terrein van de integrale schuldhulpverlening. De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een evaluatie laten uitvoeren van de Wgs die in juni 2016 is verschenen. Sinds de invoering van de Wgs hebben gemeenten, waaronder Midden-Delfland, veel werk verzet om de schuldhulpverlening aan hun burgers goed invulling te geven. Gemeenten hebben meer grip gekregen op de uitvoering, hun regierol versterkt en werken meer integraal. Er is vaker aandacht voor preventie en vroegsignalering en gemeenten bieden meer maatwerk. De evaluatie laat echter ook zien dat de schuldhulpverlening nog beter kan en moet. Verbetering is mogelijk in de toegang tot schuldhulpverlening en de integrale benaderingswijze van de problematiek, maar ook op gebied van standaardisatie, definiëring en monitoring. Er is een gebrek aan inzicht in de cliëntenstromen. En ook het vinden van betere en meer duurzame oplossingen voor minder zelfredzame mensen, is een aandachtspunt. Het kabinet vindt het belangrijk dat iedereen die er niet in slaagt zijn problematische schulden zelf op te lossen, zich tot de gemeente kan wenden voor passende ondersteuning en daar ook gehoor vindt. Mensen mogen zich niet in de steek gelaten voelen.

BELEID SCHULDHULPVERLEING

Het beleid ten aanzien van de uitvoering van de Wgs ligt vast in het 'Beleidsplan Schuldhulpverlening 2013-2016' en het 'Preventieplan Schuldhulpverlening Midden-Delfland'. De beoogde maatschappelijke effecten van het beleid zijn destijds benoemd als:

- schulden vormen geen belemmering voor participatie;
- en alle inwoners hebben een zo groot mogelijke financiële zelfredzaamheid.

In Midden-Delfland verstaan we, in lijn met de definitie van de Nederlandse Vereniging Voor Volkskrediet (NVVK) onder integrale schuldhulpverlening: 'het actief ondersteunen van een inwoner bij het vinden van een oplossing voor zijn/haar financiële problemen, maar ook bij het vinden van een oplossing voor de eventuele oorzaken hiervan of voor omstandigheden die verhinderen dat de financiële problemen kunnen worden opgelost. Integrale schuldhulpverlening houdt daarnaast in dat zoveel mogelijk voorkomen wordt dat problematische schulden ontstaan'.

Het beleid is gericht op preventie, het bieden van materiële schuldhulpverlening (de financiële hulp) en de immateriële schuldhulpverlening (hulp gericht op het oplossen/wegnemen van oorzaken of omstandigheden die de financiële problemen veroorzaken of laten voortbestaan).

Het primaire beleidsdoel van de Wgs is om een kwaliteitsbodem te leggen in de gemeentelijke schuldhulpverlening. In de wet staat dat de gemeenteraad telkens voor de duur van 4 jaar een plan dient vast te stellen dat de hoofdzaken bevat van het te voeren gemeentelijk beleid. Het beleidsplan

kan vervolgens vertaald worden in beleidsregels waarmee gemeente en andere uitvoerders van schuldhulpverlening werken. Op grond van de Wet, artikel 2 lid 4 beschrijven we in hoofdstuk 2 van het beleidskader: welke resultaten we in de beschreven periode wensen te behalen, welke maatregelen de raad en het college nemen om de kwaliteit te borgen van de wijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt vormgegeven, het maximaal aantal weken dat we nastreven in het kader van de wachttijd en hoe we schuldhulpverlening vormgeven voor gezinnen met inwonende minderjarige kinderen.

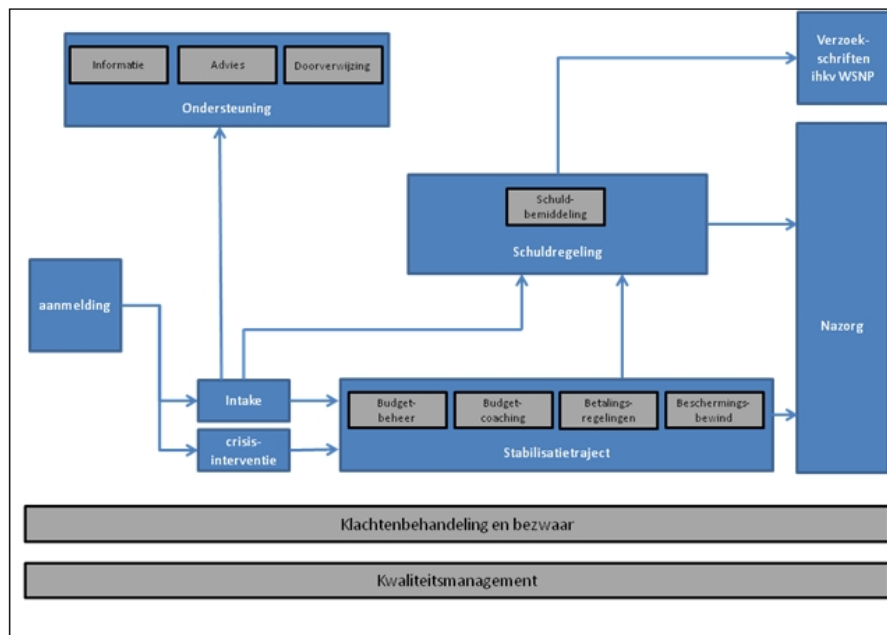
Als gesproken wordt over schuldhulpverlening, dan wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen minnelijke en wettelijke schuldhulpverlening. De minnelijke schuldhulpverlening is kort gezegd de hulpverlening zoals deze door de gemeente wordt verzorgd (of door eventueel een andere organisatie, zoals een gemeentelijke kredietbank). De wettelijke schuldhulpverlening verloopt via de rechtbank en is gebaseerd op de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Dit hoofdstuk gaat over de schuldhulpverlening zoals deze door onze gemeente wordt aangeboden.

Het uitgangspunt bij het oplossen van de schulden blijft de volledige afbetaling van alle schulden op eigen kracht door middel van het treffen van betalingsregelingen. Is dit niet mogelijk, dan wordt de schuldbemiddeling gestart. Niet bij elke cliënt is schuldbemiddeling mogelijk, in voorkomende gevallen worden cliënten eerst doorverwezen naar flankerende hulpverlening zoals verslavingszorg of het maatschappelijk team. Indien de verwachting is dat de cliënt op termijn niet zelf in staat is zijn financiën te regelen, bijvoorbeeld door langdurige lichamelijke of psychische klachten, wordt verwezen naar beschermingsbewind. Dit houdt in dat de kantonrechter een bewindvoerder aanwijst, die de financiën voor de cliënt regelt en de zeggenschap krijgt over zijn of haar bezittingen. Dit alles kan leiden tot een situatie waarin de cliënt op termijn wel schuldregelingsrijp is, waarna alsnog een regeling kan worden getroffen.

Wanneer er geen minnelijke schuldenregeling kan worden getroffen, worden de mensen doorverwezen naar het wettelijke traject, de Wsnp. Hiertoe dient de gemeente een verklaring af te geven. In deze verklaring doet de gemeente verslag van het verloop van het minnelijk traject. Op basis hiervan overweegt de rechter of een wettelijke schuldsanering wordt uitgesproken. Deze uitspraak is bindend voor zowel de schuldenaar als de schuldeisers.

Schuldhulpverlening aan natuurlijke personen wordt op dit moment in eigen beheer uitgevoerd. Daarnaast is hulpverlening mogelijk voor ex-ondernemers. De specifieke expertise die nodig is voor de schuldhulpverlening aan ex-ondernemers wordt momenteel extern ingekocht. Tenslotte is er de groep gevestigde ondernemers. Deze wordt in de meeste gevallen doorgeleid naar het Regionaal Bureau Zelfstandigen Rotterdam waarmee we al enkele jaren een samenwerkingsovereenkomst hebben in het kader van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz).

Het proces van schuldhulpverlening ziet er als volgt uit.

EVALUATIE BELEID SCHULDHULPVERLENING

Evaluatie van het beleid laat zien dat:

- iedereen die zich meldt voor schuldhulpverlening binnen de gestelde termijnen wordt gesproken. In het eerdere beleidsplan werd naar een gesprek binnen 2 weken gestreefd. In geval van crisissituaties werd gestreefd naar zo snel als mogelijk, doch uiterlijk binnen 3 werkdagen. Wettelijk gezien ligt deze termijn op maximaal binnen 4 weken en 3 werkdagen in geval van crisis;
- iedereen die zich meldt voor schuldhulpverlening een passend aanbod krijgt. Indien een minnelijke schuldregeling (nog) niet mogelijk is, bijvoorbeeld vanwege niet saneerbare fraudeschulden of vanwege onderliggende problematiek, wordt advies verstrekt of vindt doorverwijzing plaats;
- de focus ligt op zowel het wegnemen/oplossen van schulden binnen de gestelde termijn van 3 jaar als op het bevorderen van financieel gezond gedrag;
- de samenwerking met de vrijwilligers van Schuldhulpmaatje meerwaarde heeft voor zowel de klant als de klantmanager schuldhulpverlening;
- de korte lijnen tussen het Team Uitvoering – Schuldhulpverlening / Werk en Inkomen en het Maatschappelijk Team meerwaarde heeft in het aanbieden van integrale (schuld)hulpverlening. Men weet elkaar goed te vinden;
- schuldhulpverlening andere expertise en vaardigheden vraagt dan de ondersteuning en hulpverlening vanuit bijvoorbeeld het Maatschappelijk Team;
- er nauwelijks recidive plaatsvindt of te wel, na een schuldhulpverleningstraject melden personen zich niet opnieuw voor ondersteuning;
- het aantal aanvragen bij Stichting Urgente Noden (SUN) zeer beperkt is. Veelal vindt financiële ondersteuning al plaats vanuit de bijzondere bijstand;
- de preventieactiviteiten beperkt zijn gebleven. De afgelopen jaren zijn alleen op onregelmatige basis budgettrainingen gegeven. Er zijn geen formele werkafspraken gemaakt met ketenpartners.

DE CIJFERS

Vanuit de armoedemonitor hebben we gezien dat in 2015 28 huishoudens in de gemeente op enig moment in een minnelijk of wettelijk schuldhulpverleningstraject hebben gezeten. Van deze huishoudens behoorde 46% (13 huishoudens) tot de minima. Alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen doorlopen vaker een traject dan andere huishoudtypen.

In de beleidsnota staat dat het college van Burgemeester en Wethouders en de raad jaarlijks worden geïnformeerd over de voortgang en resultaten van de schuldhulpverlening.

	2016 (1 januari t/m 16 oktober)
Het aantal meldingen in het betreffende jaar	35
Aantal toeleningen naar schuldhulpverlening	10
Aantal toeleningen naar WSNP	1
Aantal adviezen	6
Aantal geslaagde trajecten	11
Voortijdige uitval	7

EVALUATIE BELEIDSREGELS SCHULDHULPVERLENING

De beleidsregels zijn geëvalueerd en zijn over het algemeen nog actueel en toereikend. Er zijn slechts enkele kleine en met name tekstuele aanpassingen, geen grote of bijzondere wijzigingen.

BELEID ARMOEDEBESTRIJDING & SCHULDHULPVERLENING

1 VISIE EN UITGANGSPUNTEN

Midden-Delfland is een gemeenschap waar landschap en natuur de boventoon voeren. Waar kwaliteit van leven, rust en ruimte de norm zijn. Waar mensen elkaar kennen en helpen. De missie van de gemeente Midden-Delfland is dat we het groene landschap verbinden met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werken we aan een betere kwaliteit van leven. Als citta slow-hoofdstad van Nederland zijn we een gastvrije gemeente die streeft naar een duurzame samenleving waarvan natuur, agrarische productie, toerisme en sociale verbondenheid de kern zijn.

Vertaald naar het sociale domein betekent dit dat de gemeente er aan wil bijdragen dat inwoners ont-plooiingsmogelijkheden binnen de eigen leefomgeving hebben, zodat zij kunnen meedoen aan de samenleving. Aandacht voor elkaar verbindt en versterkt mensen. Dat versterkt de kwaliteit van leven en ook de Midden-Delflandse samenleving wordt daardoor sterker.

Van meet af aan hebben wij de nieuwe taken in het sociale domein beschouwd als één geheel, als één samenhangend sociaal domein. Bij de totstandkoming van beleid houden we de samenhang met overige beleidsterreinen voortdurend in de gaten en dat geldt ook voor het beleid op gebied van armoede. Het armoedebeleid maakt daarmee onderdeel uit van het beleid in het brede sociaal domein. In het recent verschenen beleidsplan sociaal domein 2017-2019 wordt ook het thema van armoedebestrijding geïncorporeerd.

De visie, uitgangspunten en doelstellingen die zijn neergelegd in deze nota worden zodoende verder beleidsmatig geborgd en passen binnen de speerpunten sociaal domein breed te weten:

- Inwoners steunen elkaar en zetten zich in voor hun omgeving.
- Iedereen doet mee en krijgt als dat nodig is ondersteuning om mee te doen.
- Iedereen heeft gelijke ontwikkelingskansen.
- De gemeente heeft een goed vangnet.

In Midden-Delfland is de bestrijding van armoede en de schuldhulpverlening gericht op het bevorderen van financieel gezond gedrag van inwoners. Armoede belemmert mensen in hun deelname aan de samenleving. Het wegnemen van de armoede- en schuldenproblematiek is de belangrijkste voorwaarde om te kunnen participeren. Effectieve schuldhulpverlening draagt bij aan de bestrijding van armoede en geeft mensen meer mogelijkheden om te participeren in het sociale en maatschappelijke leven. Schuldsituaties moeten niet leiden tot onnodige maatschappelijke kosten bij andere organisaties zoals de maatschappelijke opvang, verslavingszorg of maatschappelijke dienstverlening.

In beleid sociaal domein wordt vaak gesproken over 3D: decentralisatie en inzet op gebied van Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. Voor de bestrijding van armoede spreken wij van 3P en zetten we in op participatie, preventie en het bieden van perspectief.

Armoede is meer dan een financieel probleem

In Midden-Delfland benaderen we armoede vanuit een brede definitie en zien het als een complex verschijnsel dat in samenhang gezien moet worden met andere levensdomeinen en beleidsterreinen zoals inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, arbeidsmarktperspectief, zelfredzaamheid, gezondheid en de woon- en leefomgeving van mensen. In de benadering van de problematiek hebben we niet alleen oog voor de financiële situatie maar juist ook voor de leefsituatie waarin sociale, culturele en psychische factoren een rol spelen. We willen vanuit samenhang en integraliteit het welzijn en de (financiële) zelfredzaamheid van inwoners bevorderen.

Integraal beleid en integrale aanpak

Het armoedebeleid in Midden-Delfland krijgt intensief vorm op het kruispunt van de Participatiewet, de Wmo en de Jeugdwet en dit sluit aan bij het beleid sociaal domein. Maar ook op het niveau van de cliënt kiezen we voor een integrale aanpak waarbij we maatregelen inzetten met focus en in samenhang. Concreet maken we de koppeling tussen de verschillende wetten, beleidsterreinen en decentralisaties in Midden-Delfland: via projecten en uitwerking van de speerpunten, koppeling van diensten, bestaande korte lijnen tussen het team Uitvoering en het Maatschappelijk Team en via geïntegreerde portefeuilles bij één wethouder.

Aandacht voor gedrag en focus op meer bandbreedte

Naast de benadering van armoede vanuit een brede definitie, hebben we ook aandacht voor de component van gedrag. Gedrag speelt een rol bij de kans op het ontstaan van financiële problemen. Het hebben van een positieve houding ten opzichte van financiën blijkt van grotere invloed op gezond financieel gedrag dan het beschikken over de benodigde vaardigheden daarvoor. Aanhoudende schaarste, zoals financiële problemen, leidt tot een andere dynamiek en het verdwijnen van het langetermijnperspectief. Naast een rol in de oorzaken speelt gedrag en de theorie van schaarste ook een belangrijke rol in de oplossing van financiële problemen. Wij zetten ons beleid in om meer bandbreedte te bieden aan mensen met een laag inkomen. Om hen te ondersteunen weer aandachtig te zijn, te kunnen denken over overmorgen en juiste beslissingen te nemen. Dit zodat zij op den duur uit de armoede komen.

Preventie en maatwerk

De gevolgen van het leven in armoede en schulden zijn groot zowel voor mensen zelf als voor de hele samenleving. Met gezond financieel gedrag – zoals het niet aangaan van (grote) financiële verplichtingen en het op orde hebben van je administratie – voorkom je in veel gevallen dat mensen in armoede en schulden terechtkomen. Het op orde hebben van je financiën is in de huidige context alleen nog maar belangrijker geworden. Midden-Delfland wil gezond financieel gedrag stimuleren en zet hiermee met name in op preventie van armoede en schulden. De inzet op preventie is in lijn met het overkoepelende beleid in het sociaal domein.

Naast een inzet in samenhang staat het bieden van maatwerk hoog in het vaandel in de gemeente Midden-Delfland. Geen enkele situatie is identiek. Het is het zoeken van een balans tussen een efficiënte inzet van capaciteit en beperking van de lastendruk en elke situatie afzonderlijk bekijken om samen met cliënt te bepalen welke oplossingen er zijn en wat er nodig is. De inzet op maatwerk is in lijn met het overkoepelde sociaal domein-beleid en landelijke ontwikkelingen.

2 WAT WILLEN WE BEREIKEN? SPEER- EN ACTIEPUNTEN 2017-2020

2.1 Iedereen doet mee in Midden-Delfland!

Mensen die leven van een laag inkomen participeren minder. Een uitje, een cursus, een sociaal netwerk onderhouden en zelfs vrijwilligerswerk – het kost allemaal geld. Reiskosten, een kop koffie of een verjaardagscadeautje; het zijn kosten die voor mensen met een laag inkomen vaak niet op te brengen zijn. Ook investeren in je eigen ontwikkeling wordt daardoor lastiger. Het zet mensen op een (nog grotere) achterstand. Midden Delfland wil deze achterstand kleiner maken door ondersteuning en regelingen aan te bieden gericht op versterken van participatie. We willen financiële zelfredzaamheid en participatie bevorderen. Schulden vormen geen belemmering voor participatie.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

We stimuleren de participatie van onze inwoners door:

1. (uitstroom naar) werk zoveel mogelijk te stimuleren. Werk is een van de beste manieren om te participeren in de samenleving. Het biedt uitdaging, een dagritme, het vergroot de sociale contacten en draagt bij aan een gevoel van eigenwaarde. Daarbij zorgt het er voor dat men in het eigen levensonderhoud van voorzien en financiële tegenvallers beter kan opvangen;
2. de mogelijkheden te onderzoeken van het (opnieuw) invoeren van een gemeentepas. We streven naar breed toepasbare pas die aantrekkelijk is voor zowel inwoners als recreanten en bezoekers van Midden-Delfland. Een mogelijkheid die onderzocht wordt, is het aansluiten bij de Rotterdampas. Deze pas is naast de reguliere aanbiedingen en kortingen voor pashouders, aantrekkelijk vanwege de mogelijkheid om specifieke inkomensondersteunende regelingen mee te ontsluiten en vanwege de voucherfunctie. Je zou bijvoorbeeld ook het mantelzorgcompliment via deze pas kunnen laten lopen. Dit betekent dat we met deelname aan deze gemeentepas verschillende doelen en doelgroepen kunnen bereiken, te weten: minima, 65+ ers, ondernemers, sportverenigingen en -deelname, gebiedsmarketing, inkomensondersteuning en bijvoorbeeld het mantelzorgcompliment;
3. verschillende inkomensondersteunende maatregelen te bieden, om te voorkomen dat de financiële situatie belemmerend is voor het meedoen aan de samenleving; en
4. meer overzicht in deze regelingen te bieden en deze te stimuleren, bijvoorbeeld door de verschillende regelingen actief te benoemen tijdens gesprekken met onze inwoners, die hiervoor in aanmerking komen. Zie ook paragraaf 2.5
5. In het kader van meer contact met cliënten (speerpunt uit het uitvoeringsprogramma werk & Inkomen) streven we naar het voeren van jaarlijkse ondersteuningsgesprekken waarbinnen de financiële situatie en de mogelijkheden van participatie centraal staan.

2.2 Voorkomen van (langdurige) armoede en schulden

Armoede heeft niet alleen een nadelig effect op participatie, maar ook op gezondheid en welbevinden van mensen. Vaak gaat armoede samen met schulden. Daarom richt een van de pijlers zich op het voorkomen van financiële problemen en schulden en het bestrijden van armoede.

Schuldpreventie wordt wel omschreven als de mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen die er op gericht zijn dat mensen financieel vaardig worden en zich zo gedragen dat zij hun financiën op orde houden. Schuldpreventie gaat dus eigenlijk over het bevorderen van gezond financieel gedrag.

We willen voorkomen dat lichte financiële problemen verworden tot problematische schuldsituaties. We investeren daarom in het vroegtijdig signaleren van problematiek, door het vergroten van de kennis over en de bereidheid om te signaleren bij het netwerk van signaleerders. Je kunt hier denken aan de mensen die achter de voordeur komen zoals wijkverpleegkundigen, thuiszorgmedewerkers, medewerkers van het maatschappelijk team of gewoon mensen uit de omgeving. Daarnaast maken we afspraken

met de organisatie die eventuele betalingsachterstanden vroegtijdig kunnen signaleren en bij de gemeente kunnen melden zoals nutsbedrijven, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

De komende periode zetten we in op een verdere professionalisering en verbetering van schuldpreventie. We gebruiken hier de belangrijke aangrijpingspunten voor de doorontwikkeling van interventies uit het onderzoek naar effectieve schuldpreventie. We willen iedereen die zich meldt voor schuldhelpverlening binnen de gestelde termijnen spreken. We streven naar het voeren van een gesprek binnen twee weken en in geval van crisissituaties zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen drie werkdagen. Wettelijk gezien ligt deze termijn op maximaal binnen vier weken en drie werkdagen in geval van crisis.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

---

1. We verbeteren de vroegsignalering door formele afspraken te maken met organisaties die eventuele betalingsachterstanden bij de gemeente kunnen melden. We denken hier met name aan de energie- en nutsbedrijven, de zorgverzekeraars en woningcorporaties. We investeren ook in het contact met partners en zijn helder over wat we in het kader van schuldhelpverlening en inkomensondersteuning kunnen bieden. Dit verbetert de samenwerking, de signalering en vroege aanpak van financiële problemen.
  2. We bieden laagdrempelig ondersteuning als mensen (even) in zwaar weer zitten. Informatie, advies en ondersteuning zijn laagdrempelig toegankelijk voor mensen die op gebied van financiën tegen vragen of moeilijkheden aanlopen. In de communicatie kiezen we voor termen die deze laagdrempelige insteek ondersteunen. Ook continueren wij de samenwerking met Schuldhelpmaatje, omdat zij op een laagdrempelige wijze ondersteuning bieden aan iedereen met vragen over geld en schulden. We bieden integrale Schuldhelpverlening, hebben oog voor hoe verschillende maatregelen van invloed kunnen zijn en zorgen voor korte lijnen en het gezamenlijk toewerken naar hetzelfde doel.
  3. We dragen de boodschap uit dat iedereen te maken kan krijgen met financiële problemen. We pogen hiermee het taboe rondom armoede en schulden te doorbreken. Daarnaast biedt het een opening om in vroeg stadium informatie, advies en hulp te bieden om te voorkomen dat schulden ontstaan of groter worden.
  4. Iemand die als gevolg van een verandering minder inkomsten heeft of meer uitgaven, heeft een groter risico op financiële problemen. We geven extra aandacht aan mensen die met een verandering te maken krijgen. We denken hier bijvoorbeeld aan overlijden, scheiding of ontslag. Dit doen we door een actieve communicatie en gerichte voorlichting. Hierdoor vergroten we alertheid dat deze gebeurtenissen kunnen leiden tot een andere financiële situatie.
2. 3 Bevorderen van financieel gezond gedrag

Financieel gezond gedrag is gedrag dat voorkomt dat er achterstanden in betalingen ontstaan nu en in de toekomst. Om dit gedrag te vertonen is het noodzakelijk dat de uitgaven in lijn zijn met de inkomsten en dat er goed financieel beheer wordt gepleegd. Dit laatste houdt onder meer in dat mensen vooruit plannen op de middellange en lange termijn, zich bewust zijn van de financiële risico's die ze lopen en daar maatregelen voor treffen (buffer aanleggen, vaste lasten beperken etc.). Bij huishoudens met een laag inkomen geldt hierbij dat het om rond te kunnen komen, noodzakelijk is dat zij gebruik maken van de hen ter beschikking staande toeslagen en dat er geen sprake is van onvermijdbare kosten aan bijvoorbeeld zorg.

Financieel gezond gedrag vereist een aantal randvoorwaarden. Om te beginnen is het noodzakelijk dat mensen over een inkomen beschikken dat minimaal gelijk is aan de beslagvrije voet. Daarnaast is het noodzakelijk dat mensen objectief in staat zijn hun vaste lasten zo in te richten dat deze passen binnen het beschikbare inkomen. Een derde randvoorwaarde voor gezond financieel gedrag is dat mensen weten wat ze zelf kunnen en wat hun beperkingen zijn (zelfreflectie), zodat zij desgewenst de juiste hulp inschakelen bij hun geldzaken.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

---

1. We hebben aandacht voor het voorkomen van schulden en kiezen de insteek om vanuit een breed gedragen kader gezond financieel gedrag te bevorderen. In het bevorderen van gezond gedrag hebben we aandacht voor het leren problemen op te lossen. We helpen mensen bij het stellen van doelen en blijven consequent de brug slaan tussen de korte en de lange termijn. Om gezond financieel gedrag te bevorderen, is het nodig deze term te operationaliseren. Wat verstaan we hieronder en hoe kunnen we hier invulling aan geven? We organiseren een workshop voor de medewerkers het team uitvoering en het maatschappelijk team over financieel gezond gedrag. In deze workshop onderzoeken we hoe we gezond financieel gedrag meer kunnen bevorderen en belonen en hoe we de kennis over de gedragscomponent en wat schaarste met mensen doet kunnen verwerken in onze dienstverlening.
  2. We bieden structureel budgetcursussen en trainingen met aandacht voor het bevorderen van gezond financieel gedrag aan. Deze trainingen steken we flexibel in, al naar gelang de vraag vanuit Schuldhulpverlening en onze samenwerkingspartners. We verwachten in 2017 2 trainingen in te zetten.
  3. We gebruiken op de plekken waar contact is met inwoners werken een zogenaamde brede uitvraag. De vraag naar de financiële situatie van mensen en de vraag naar in hoeverre zij financieel in staat zijn zichzelf te redden komt aan de orde. De brede uitvraag is bedoeld om op systematische, methodische wijze informatie te verzamelen op verschillende leefgebieden om mensen zo goed mogelijk te kunnen helpen en op mogelijke problematiek op andere terreinen te signaleren.
2. 4 Verminderen van armoede bij kinderen en jongeren

Opgroeien in armoede betekent een slechte start, minder kansen om te ontwikkelen en kans op sociale uitsluiting. In Nederland kunnen we 273.000 kinderen (elf procent van het totaal aantal kinderen in Nederland tussen de 5 en 17 jaar) beschouwen als enigszins tot zeer uitgesloten. Sociale uitsluiting onder kinderen komt vooral voor in gezinnen die bijstandsafhankelijk zijn. Deze gezinnen kunnen bijvoorbeeld een lidmaatschap van een sportclub of muzieklessen niet betalen. We willen aansluiten bij een groot deel van de conclusies en adviezen van de Kinderombudsman die stelt dat regelingen direct aan kinderen ten goede moeten komen.

Vanuit het Rijk maar ook vanuit de gemeente zelf wordt de vorming van een kindpakket gestimuleerd. Veel van de regelingen die de gemeente Midden-Delfland al heeft, zijn in andere gemeenten opgenomen in het kindpakket. De komende periode zetten we in op het bundelen van regelingen en het vereenvoudigen van aanvraag, toetsing en toekenning. Daarnaast zetten we in op actieve communicatie, gericht op het vergroten van het bereik van de regelingen en op het doorbreken van het taboe.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

---

1. De gemeente Midden-Delfland heeft een uitgebreid pakket aan inkomensondersteunende maatregelen. De komende periode zetten we in op het bundelen van regelingen tot een pakket specifiek voor kinderen en jongeren. We willen voor deze regelingen de aanvraagprocedure, toetsing en toekenning vereenvoudigen. Daarnaast zetten we in op actieve communicatie van de regelingen in een aansprekende en taboedoorbrekende sfeer, gericht op het vergroten van het bereik van de regelingen.
  2. We organiseren voorlichtingsbijeenkomsten voor jongeren. We plegen juist bij de kinderen en jongeren in groep 8 of de eerste klassen van de middelbare school extra inzet om gezond financieel gedrag te bevorderen. We weten bijvoorbeeld dat ongeacht of er geld op staat, het hebben van een spaarrekening het risico op het hebben of krijgen van financiële problemen verkleint. Dit soort informatie is nuttig om mee te nemen in de voorlichting naar jongeren. Deze financiële educatie organiseren we in de vorm van een gastles door Nibud of projectmatig. De organisatie gebeurt in overleg met de scholen.
  3. Schuldhulpverlening wordt integraal vormgegeven. Specifiek voor gezinnen met inwonende minderjarige kinderen, is er altijd contact met het Maatschappelijk Team. Daarnaast wordt specifiek voor deze doelgroep gekeken of de gezinnen in aanmerking komen en gebruik maken van de inkomensondersteunende maatregelen die de gemeente Midden-Delfland biedt.
2. 5 Actualiseren van inkomensondersteunende regelingen en vergroting bereik

Gemeenten hebben zelf de vrijheid om de normen en grenzen van de inkomensondersteuning te kiezen, ook al lijkt het kabinet dit in te willen perken. Voor de effectiviteit van de armoedebestrijding is het van groot belang dat deze lokale beleidsvrijheid in stand blijft.

De gemeente Midden-Delfland heeft een ruim pakket aan inkomensondersteunende maatregelen. De inkomensondersteunende regelingen zijn vooral bedoeld om de armoedeval tegen te gaan en om participatie van en kansen voor kinderen uit minimagezinnen te bevorderen.

We streven naar een beter bereik van de mensen die recht hebben op de beschikbare voorzieningen. Niet-gebruik van voorzieningen is in veel gemeenten een aandachtspunt en ook in Midden-Delfland. Door communicatie en door vereenvoudiging van de toegang tot regelingen en de regelingen zelf, willen we het bereik en gebruik verder laten groeien. Waar mogelijk informeren we inwoners rechtstreeks over de mogelijkheid om een regeling aan te vragen.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

---

1. Voor de Collectieve Aanvullende Verzekering (CAV) komen inwoners van Midden-Delfland in aanmerking die een basisverzekering en de aanvullende TOP-verzekering bij DSW hebben afgesloten. Vanuit de CAV ontvangen mensen extra vergoedingen en bijvoorbeeld ook de tegemoetkoming van de eigen bijdrage. Het is de vraag of inwoners met een laag inkomen voldoende voordeel hebben bij de CAV om de prijs te betalen van de aanvullende TOP-verzekering. Veel omliggende gemeenten geven een tegemoetkoming in de premie van de aanvullende verzekering en hebben vergoeding van ziektekosten uitgesloten voor bijzondere bijstand. Om de armoedeval tegen te gaan, differentiëren veel gemeenten die in de inkomensgrenzen die zij hanteren voor inkomensondersteunende regelingen. Een aantal gemeenten, waaronder Delft, heeft de inkomensgrens voor de CAV opgetrokken naar 130%.

We onderzoeken of we aan kunnen sluiten bij de afspraken van de gemeente Delft om met meerdere zorgverzekeraars vergelijkbare afspraken te maken.

In 2016 en 2017 stimuleren we het gebruik van de CAV.

We zien de Zorgverzekeringswet als een passende en toereikende voorliggende voorziening. Dit betekent dat we op termijn het verstrekken van bijzondere bijstand voor ziektekosten gaan afbouwen.

We bepalen in de loop van 2017 of we het gebruik van de Collectieve Aanvullende Verzekering verder kunnen stimuleren door:

- De CAV aan te bieden op zowel de AV-standaard als de AV-top van DSW;
- De inkomensgrens te verhogen naar 120 of 130%. Hierdoor kunnen meer inwoners van Midden-Delfland gebruik maken van de voordelen van de CAV; en
- Een korting toe te passen op de premie van de aanvullende verzekering van bijvoorbeeld €10 per maand.

Het huidige bereik van de CAV is 39%, we streven naar een bereik van 60% per 1 januari 2019.

2. Een aantal tegemoetkomingen voor chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) is afgeschaft. In plaats daarvan bieden gemeenten ondersteuning op maat via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) of de bijzondere bijstand. Per 2014 zijn de algemene tegemoetkoming Wtcg en de compensatie eigen risico (Cer) afgeschaft. Bij de afschaffing hiervan, heeft de gemeente een compensatieregeling voor het eigen risico ingevoerd. De compensatieregeling loopt via de collectieve aanvullende verzekering. Voor 2015 t/m 2017 stellen we een nieuwe regeling op zodat ook de inwoners die niet bij DSW verzekerd zijn, een tegemoetkoming eigen risico kunnen krijgen.
3. De structurele kosten vanaf 2018 voor het compenseren van het eigen risico voor zowel DSW-verzekerden als niet DSW-verzekerden nemen we mee in het voorstel voor aanpassing van de CAV.
4. Uit de armoedemonitor blijkt dat het bereik van de inkomensondersteunende regelingen nog verbeterd kan worden. Dit kan door een betere communicatie maar ook door vereenvoudiging van de toegang tot regelingen en ook door de vereenvoudiging van de regelingen zelf. We streven naar een groter bereik en gebruik. Waar mogelijk informeren we inwoners rechtstreeks over de mogelijkheid om een regeling aan te vragen. We scherpen het overzicht van de regelingen aan op de website. Daar waar mogelijk digitaliseren we de aanvraag van regelingen. We ontwikkelen een folder waar alle inkomensondersteunende regelingen in opgesomd worden. We promoten

- de regelingen bij partners en zijn eenduidig in de communicatie. We maken gebruik van geëigende kanalen van de gemeente om de regelingen op passende tijdstippen te promoten.
5. Door middel van bestandskoppeling is gerichte benadering mogelijk van de doelgroep. Als een hele groep is gespecificeerd, kan de gemeente deze groep actief benaderen met behulp van gegevens uit het uitkeringsbestand of middels bestandskoppeling. Deze actieve benadering dringt het niet-gebruik van de regeling terug. Het is wel nodig dat deze mensen allemaal zelf een aanvraag indienen. Een ambtshalve toekenning is niet mogelijk. We gebruiken de gegevens die mensen inleveren ten behoeve van de kwijtschelding gemeentelijke belastingen. We schrijven deze mensen aan om de bestaande regelingen onder de aandacht te brengen van de doelgroep. In Midden-Delfland is het gebruik van de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling erg hoog.
  6. We bieden structuur en vereenvoudigen procedures waar dat kan. We gaan werken met eenvoudige stappenplannen, checklists en herinneringen. We helpen mensen om overzicht te krijgen over hun financiële situatie. Inkomensondersteuning is randvoorwaardelijk voor het bevorderen van gezond financieel gedrag. We helpen mensen bij het stellen van doelen en leren ze hoe ze problemen op kunnen lossen. We blijven consequent de brug slaan tussen korte en lange termijn en helpen mensen reflecteren op de gevolgen van gedrag voor de korte termijn maar uitdrukkelijk ook voor de lange termijn. Met andere woorden, door consequente reflectie helpen we mensen om hun gedrag niet alleen te zien op korte termijn maar juist te vertalen naar de lange termijn.
2. 6 Aandacht voor nieuwe doelgroepen

In de afgelopen jaren is de schuldenproblematiek flink toegenomen. Steeds meer huishoudens hebben een steeds hoger bedrag uitstaan bij steeds meer schuldeisers.

We hebben speciale aandacht voor de groep kwetsbare mensen: analfabeten, ouderen, migranten die de taal niet beheersen, mensen met licht verstandelijk beperkingen (LVG), GGZ-problematiek, mensen met een laag IQ. Kortom mensen voor wie de papiermolens te snel draaien en zorgvuldige administratie te ingewikkeld is. Die te weinig financiële armslag hebben en geen buffer. Die dus onmiddellijk door de bodem zakken bij ziekte, als de wasmachine stuk gaat, de relatie misloopt, hun baantje wordt opgedoekt of een kind problemen krijgt. Door de ontbrekende financiële armslag betekent één foutje of één keer pech: schulden. En één keer geen huur betalen leidt tot honderden euro's achterstand die niet meer is in te lopen.

Naast een toename van de problematiek is er ook een ontwikkeling zichtbaar in de groepen die in problemen komen. Tot een paar jaar geleden was de groep die om schuldhelpverlening vroeg gemiddeld genomen lager opgeleid, afhankelijk van een uitkering, tussen de 25 en de 45 jaar oud en een groot deel van de verzoekers had recent met een life-event zoals ontslag of een scheiding te maken gehad. Deze groep vraagt nog steeds om hulp. Maar daarnaast worden er ook andere groepen zichtbaar. Samengevat geldt voor de schuldenproblematiek dat zij vergroent, vergrijst, versteent, onderneemt en verdient. Hiermee wordt bedoeld dat zowel jongeren als ouderen steeds vaker om hulp vragen. Daarnaast is er een groeiende groep huizenbezitters die in de problemen komen, net als ZZP-ers en mensen met een hoger inkomen.

Waren het voorheen vooral mensen met lage inkomens of een uitkering die tot de risicogroep behoorden, nu treft het ook hogere inkomensgroepen (bijvoorbeeld werknemers die hun baan verliezen terwijl ze een hoge hypotheek hebben). Omdat meer dan 20% van de schuldenaren ouders met kinderen zijn, is de kans op sociale uitsluiting van kinderen groter geworden.

WAT GAAN WE HIERVOOR DOEN?

---

1. We werken vanuit de wetenschap dat financiële problematiek iedereen kan treffen en hebben daarmee oog voor nieuwe doelgroepen. We bieden extra ondersteuning voor ZZP-ers en ex-ondernemers. We sluiten aan bij innovatieve aanpakken zoals het Rotterdamse initiatief om ondernemers te ondersteunen met de hulp van studenten bijvoorbeeld vanuit administratie, bedrijfsvoering of accountancy.
2. We zetten extra inzet op de groep jongeren (van 18 tot 27 jaar) met schulden. In de komende periode bekijken we welke acties hiervoor nodig zijn.
3. We willen ervaringskennis gebruiken. Het dagelijks leven van mensen met een uitkering is een realiteit die beleidsmakers en professionals van maatschappelijke organisaties niet of slechts ten dele kennen. Hierdoor bestaat er een missing link tussen de beleidsmaatregelen en de interventies voor deze groepen burgers en hun problemen. Voor een beter bereik van de mensen levend onder

een minimum inkomen, is de ervaringsdeskundigheid van de doelgroep van essentieel belang. Deze mensen kunnen geïnformeerde feedback geven op de (methoden van) voorlichting die gemeenten hanteren: zelf of via maatschappelijke organisaties die veel contact hebben met minima – zowel professionele als vrijwilligersorganisaties. De betrokkenheid van de minima is een verantwoordelijkheid van de drie grote spelers op het gebied van armoedebestrijding: de landelijke overheid, de lokale overheid en het maatschappelijk middenveld (landelijk en lokaal georganiseerd). Op deze manier komen naast bekende doelgroepen als ouderen met een laag inkomen, chronisch zieken en/of mensen met een handicap ook andere doelgroepen in beeld: werkende armen, alleenstaanden en laaggeletterden.

3 FINANCIËEL KADER

3.1 Huidige uitgaven voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening

De kosten voor de bijzonder bijstand zijn in 2017 geraamd op € 216.994,=. Hier worden alle inkomensondersteunende maatregelen uit gefinancierd. Voor schuldhulpverlening is een bedrag begroot van € 35.000,=. Dit betreft schuldhulpverlening aan ex-ondernemers en cursussen budgetbeheer. Beide posten hebben het karakter van een openeinderegeling.

Uitgaven bijzondere bijstand 2015 om niet	€ 176.383,=
Uitgaven bijzondere bijstand 2016 om niet (stand tot oktober)	€ 109.124,=

3.2 Motie Midden-Delfland Solidair

In 2012 heeft de gemeenteraad van Midden-Delfland de 'Motie Midden-Delfland Solidair' aangenomen. Met deze motie heeft de raad voor de jaren 2012 t/m 2015 in totaal € 100.000,= beschikbaar gesteld voor financiële noodhulp voor die personen, die tussen wal en schip dreigden te komen. Deze extra middelen zijn onder andere ingezet om aan te sluiten bij de Stichting Urgente Noden (SUN) in Delft.

Zij verlenen financiële noodhulp als bijzondere bijstand of schuldhulpverlening niet mogelijk is. De gemeente verstrekt hen jaarlijks € 2.500,- subsidie, maar voor de financiële noodhulp op zich doen zij aan fondsenwerving. In de praktijk bleek dat het verlenen van financiële ondersteuning vanuit de bijzondere bijstand vaak voldoende was. Gedurende de periode 2012 tot en met 2015 is een deel van de middelen uit de 'Motie Midden-Delfland Solidair' daarom ingezet voor armoedebestrijding en het voorkomen van schulden :

- Subsidie aan SUN
- Subsidie aan Schuldhulpmaatje over de jaren 2013 t/m 2015.
- Enkele budgettrainingen in 2013/2014/2015. Incidentele opstartkosten Jeugd Sport Fonds en Jeugd Cultuur Fonds; en
- De kosten van de armoedemonitor en de inkomenseffectrapportage

De subsidies voor SUN en Schuldhulpmaatje zijn inmiddels structureel opgenomen in de begroting. Dit geldt ook voor de kosten van de budgettrainingen. De uitgangspunten van de 'Motie Midden-Delfland Solidair' zijn op deze wijze structureel ingebed in het armoedebeleid.

Het restant van de middelen van 'Motie Midden-Delfland Solidair' bedraagt ruim € 65.880,-. Het voorstel aan de raad is om dit restant de komende jaren beschikbaar te stellen voor incidentele kosten die samenhangen met het armoedebeleid.

In 2015 en 2016 hebben alleen de inwoners met een collectieve aanvullende verzekering deze vergoeding gekregen. Voor 2017 stellen we voor dit te continueren. Daarnaast stellen we voor 2015 t/m 2017 een nieuwe regeling op zodat ook de inwoners die niet bij DSW verzekerd zijn, een tegemoetkoming eigen risico kunnen krijgen. Dit betekent dat er voor 2015 en 2016 met terugwerkende kracht kosten worden

gemaakt. We stellen voor deze ten laste te brengen van de incidentele uitgaven en te dekken uit de middelen van de 'Motie Midden-Delfland Solidair'.

Voor de andere activiteiten waarvoor incidentele middelen benodigd zijn, wordt ook voorgesteld deze ten laste te brengen van de 'Motie Midden-Delfland Solidair'.

3.3 Voorstellen en benodigd implementatiebudget 2017

Voorstellen in 2017	2017	Dekking
Kosten voor de CAV (bereik 39%)	€ 12.000,=	Budget bijzondere bijstand
Kosten voor de CAV (bereik 45%)	€ 13.785,=	Budget bijzondere bijstand
Ingeschatte kosten voor vergroting bereik CAV	€ 8.500,=	Budget bijzondere bijstand
Communicatie inclusief campagne en folder inkomensondersteuning	€ 7.000,=	Motie Solidair
Tegemoetkoming eigen risico	€ 10.000,=	Motie Solidair

3.4 Financiële consequenties op de langere termijn

In deze nota zijn verschillende voorstellen gedaan die op basis van de evaluatie en de gegevens uit de armoedemonitor en inkomenseffectrapportage aanbeveling verdienen. Het budget 2017 is echter niet toereikend om deze voorstellen te kunnen dekken. Het gaat om de voorstellen ter aanpassing van de CAV, het compenseren van het eigen risico en het deelnemen aan een gemeentepas. Voor de armoedebestrijding van ouderen met een bijstandsuitkering stelt het kabinet in 2017 en 2018 in totaal € 7,5 miljoen beschikbaar via het Gemeentefonds. Daarnaast stelt het Rijk structureel € 100 miljoen beschikbaar (€ 85 miljoen in het Gemeentefonds) om de kansen van kinderen levend in een huishouden met een laag inkomen te verbeteren. Voor Midden-Delfland betekent dit dat structureel vooralsnog € 42.420,- aan het Gemeentefonds wordt toegevoegd ter bestrijding van de armoede onder kinderen. De voorstellen op gebied van aanpassing CAV, tegemoetkoming eigen risico en gemeentepas zullen in loop van 2017 zullen worden betrokken bij de begrotingsbehandeling 2018.

Om het gebruik van de Collectieve Aanvullende Verzekering verder te stimuleren, zetten we in 2017 vooral in op communicatie en het onder de aandacht brengen van de CAV. Het huidige bereik van de CAV is 39%, we streven naar een bereik van 60% per 1 januari 2019.

Voorstellen voor aanpassing van de CAV per 1 januari 2018 zijn:

- De CAV aan te bieden op zowel de AV-standaard als de AV-top van DSW;
- De inkomensgrens te verhogen naar 120% of 130% Wsm;
- Premiekorting op de aanvullende verzekering van bijvoorbeeld € 10 per maand.

Deze voorstellen kunnen eerder geëffectueerd worden voor inwoners die bij DSW verzekerd zijn. Inwoners die zouden willen overstappen naar DSW en gebruik zouden willen maken van de CAV, moeten voor 1 januari hun zorgverzekering opzeggen.

Een structurele regeling ter compensatie van het eigen risico voor niet-DSW verzekerden bedraagt € 12.600,=. We gaan er hierbij vanuit dat circa 70% van de totale doelgroep het eigen risico geheel of gedeeltelijk opmaakt en een compensatie van maximaal € 100,= per verzekerde met een inkomensgrens van 110% Wsm.

In 2010 heeft de gemeente Midden-Delfland al een keer gebruik gemaakt van een gemeentepas, aangesloten bij de organisatie van de Rotterdampas. De kosten hiervan bedroegen ruim € 20.000,=. Gebaseerd op een schatting van het aantal gebruikers van de pas inclusief doelgroepen die de pas tegen een gereduceerd tarief kunnen aanschaffen, komen de kosten op € 30.000,=. Daarnaast is de verwachting dat voor de dienstverlening van het KCC de administratieve last zal stijgen. Het loopjaar van de Rotterdampas is van maart tot maart.

Voorstellen voor begroting 2018	Schatting kosten
Extra kosten van voorstel premiekorting, bij bereik 60%	€ 20.218,=
Extra kosten bij verhoging inkomensgrens naar 120%, bij bereik 60%	€ 26.548,=
Extra kosten bij verhoging inkomensgrens naar 130%, bij bereik 60%	€ 29.510,=
Compensatie eigen risico	€ 12.600,=
Gemeentepas	€ 30.000,=

4 BIJLAGEN

4.1 Lijst gebruikte afkortingen

Bbz Besluit bijstandsverlening zelfstandigen

CAV Collectieve aanvullende verzekering

CBS Centraal Bureau voor de Statistiek

CER Compensatie Eigen Risico

GGZ Geestelijke Gezondheidszorg

LVG Licht Verstandelijk Gehandicapt

NVVK Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet

SCP Sociaal en Cultureel Planbureau

SUN Stichting Urgente Noden

Wmo Wet maatschappelijke ondersteuning

Wgs Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Wsm Wettelijk sociaal minimum

Wsnp Wet schuldsanering natuurlijke personen

Wtcg Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten

Zzp-er Zelfstandige zonder personeel

4.2 Inkomensondersteunende regelingen

Omschrijving	Inkomensgrens t.o.v. Wsm	(maximaal) bedrag	Stand van zaken en voorstellen
Kwijtschelding lokale heffingen (landelijk)			
Kwijtschelding van gemeentelijke afvalstoffenheffing, rioolafvoerrechten en waterschapsbelasting.	Tot 100% Wsm of uitsluitend AOW-inkomen	Afvalstoffen alleenstaande: € 238 Meerpersoonshuishouden: € 318 Rioolheffing: €274 Watersysteemheffing: €116 Zuiveringsheffing alleenstaande: €94	Vanaf 2016 bouwt het Hoogheemraadschap Delfland de kwijtschelding van de waterschapsbelasting af.

		Meerpersoonshuishouden: €28	
Bijzondere bijstand (landelijk)			
Vergoeding van bijzondere en noodzakelijke extra kosten	Tot 110% Wsm, daarboven draagkracht		Vereenvoudiging waar mogelijk en aanpassing beleidsregels
Individuele inkomensvoet (landelijk)			
Extra inkomensondersteuning voor mensen die langdurig minima zijn en geen uitzicht hebben op werk. Bedoeld voor mensen tussen de 21 en de pensioengerechtigde leeftijd	Minimaal 3 jaar tot 105% Wsm	per kalenderjaar: Alleenstaande: €385 Alleenstaande ouder: €490 Meerpersoonshuishouden: € 509	
Aanvullende collectieve zorgverzekering (gemeentelijk)			
Minima kunnen gebruikmaken van de collectieve zorgverzekering die de gemeente in samenwerking met DSW aanbiedt met een uitgebreid aanvullend pakket. Minima die hun gehele eigen risico opmaken krijgen hiervoor een gemeentelijke tegemoetkoming.	Tot 110% Wsm	Maandelijkse premie: €126,25. Jaarlijkse tegemoetkoming opmaken eigen risico: €100.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verruiming naar 120% of 130% Wsm 2. Tegemoetkoming in de premie van de AV 3. Afspraken met andere zorgverzekeraars 4. Bereik vergroten 5. Regeling voor compensatie eigen risico 2015 en 2016
Jeugdsport- en cultuurfonds (gemeentelijk)			
Kinderen tussen de 4 en 18 jaar kunnen een beroep doen op het Jeugdsport- en het Jeugdcultuurfonds. Een aanvraag dient te worden ingediend via een intermediair.	Tot 110% Wsm	Per kind per jaar: Jeugdsportfonds: maximaal €225 Jeugdcultuurfonds: maximaal €450	Bereik vergroten en gebruik stimuleren
Schoolkostenregeling (gemeentelijk)			
Vergoeding voor indirect of bijkomende schoolkosten zoals sportkleding, schoolreisjes, ouderbijdrage en dergelijke.	Tot 110% Wsm, daarboven draagkracht	Per jaar: Basischool: maximaal €100 Voortgezet onderwijs: maximaal €250	Bereik vergroten
Sociale participatie volwassenen (gemeentelijk)			
Vergoeding voor volwassenen voor sport- en/of cultuurkosten. Bijvoorbeeld lidmaatschap van een vereniging.	Tot 110% Wsm, daarboven draagkracht	Maximaal €200 per persoon per jaar.	Puur voor contributie en abonnement en niet meer voor kleding, bereik vergroten en gebruik stimuleren
Computerregeling, fiets en zwemles (gemeentelijk)			
Bijzondere bijstand voor de aanschaf van een computer, een fiets of het volgen van zwemles.	Tot 110% Wsm, daarboven draagkracht	Computer eens per 4 jaar maximaal €600. Fiets bij overgang naar voortgezet onderwijs: maximaal € 300. Vergoeding kosten zwemlessen	Bereik vergroten en gebruik stimuleren